

PODVUZHENJE

kako se lahko per svinjah pomaga, de ne bojo v'bolesni poginvale, katera se pirezih ogenj, shenj, alj jeterni-ino vranzhni prifad imenuje.

Urshahi te bolésni.

Le ta bolesen je nar strashnejji kuga med svinjami; v' kratkim jih lahko zela trôpa alj zheda od nje pogine, zhe se ji hitro naproti ne pride.

Ta bolesen se pa sazhne od stano-
vitne vrozhine, v' kateri svinje sado-
sti vôle piti, ino mokriga blata (mla-
ke) alj ritja sa ohladiti se, nimajo; od
mrasa, alj zhe take selissha jejo, ki
jim vrozhino déljajo.

Snaminje bolesni.

Svine tako boleno nozhe jeſti, sazhne hrepati; otékati na vratu alj pa na sadnim konzi, ino kosha rudezhkaſta (fleraſta) poſtaja. — Zhe ſe poginjeno ſvine narasen vsame, ſe najde v' njem kri oterpna, ſhelodez kakor natlazhen, is kateriga velik ſmrad pride, zhe ga kdo prerеше.

Varvanje ino sdravila proti bolesni.

Svine, katero na le ti kugi sbolí, ſe zelo nizh, alj malokdaj osdravi. Pa priden goſpodar alj goſpodinja ſi lahko ſvoje ſhe sdrave ſvinje tako le pred toj kugo obvarje:

1. Zhe v' ſvinjaku na ti kugi ſvinje sbolijo, ino noter bolane leſhijo, alj zlo poginejo, tako je tiſti ſvinjak

she kushen; tudi druge svinje bojo v njemu kugo dobile ino poginile. Sakushen hlev alj shtala se more na to visho kuge ozhiftiti. Stene ino strop se morejo s' shivim apnam prav prebeliti, na podu alj tleh perft postergati ino se isnofiti. Zhe ima svinjak lesén pod, tako se more tajisti prozhvrezhi, ino nov narediti. Korita se morjo obribati alj obtesati, alj pa nove narediti. Kushno, shivo alj mervo svine more posebej na takim kraji leshati, de sdrave do njega priti ne morjo, ker bi she zhres dolgo po tem kugo lahko dobile. Vsako mervo svine se more s' vsemi svojimi ostanki glaboko pokopati.

2. Svinjaki morjo biti prostorni, luftni; bliso njih naj ne bojo smerdlive, gnojne mlake, alj druge gnile rezhi, od katerih luft nesdrav ino kúshen postane. Ispod svinj se more

gnoj pogosto iskidati, ino se jim smirej tako nastlati, de na suhim leshijo.

3. Futer alj kerma se svinjam daja srovo alj kuhano. Kar je sroviga, ne smé predolgo na kupi leshati, de se ne vpari, ker po taki kermi svinje sbolevajo. Kar bo sa svinje kuhaniga, se more od persti ino blata ozhediti, de jeshizhne (jeshhe) svinje tiga v' shelodez ne dobijo, in ne sbolijo. Pomije alj kuhana kerma ne smé predolgo v' pominjaku stati, de se ne vsmerdí, alj ne vkifa. Korite se morjo vsakokrat ozhediti, poprej de se svinjam v' nje jesti da. Svinje bojo smiram bolj sdrave, ako se vezh s' pitjam kakor s' gos'hayo redijo.

4. Naj se svinje is hleva ne spushajo na merslo roso, na flano, desh, sneg, mras alj vrozhino. Svinški pašovniki (spashniki) naj imajo hladne,

senzhne kraje sa ohladenje, ino frishno vodo sa piti. Zhe je svinjam vrozhe, se naj prenaglo ne ohladijo; pa tudi premersle prehitro ne vgréjejo. V' gorizah ino ogradah se naj svinjam sa frishno vodo ino sa hladen senzhen kraj k' pozhitku s'kerbí:

5. Zhe svine na kushni bolesni sboli, se naj hitro ismed sdravih odlozhi; tudi ljudjé, kteri se s' bolnim svinetam pezhajo, se poprěj do sdravih svinj perblishati ne sméjo, dokler se ne vmijejo, ne preoblezhejo, ino kushniga slaba alj sopoha od sebe ne spravijo, de kuge do njih ne sanesó.

Sdaj je potrebnejše sdrave svinje pred kugo ovarvati, kakor she bolno sdraviti, zhe she vezh jesti nozhe. Pred rasfhíranjam pirezhiga ognja med sdravimi svinjami se pa na to vi-sho varje: Sa vsako, dve alj eno leto

staro, svine se sa enkrat vsame en lot glauber solí (1 Lth. Glaubersalz) ino pol lota ozhistenga solitarja (1/2 Lth. gereinigten Salpeter) katere rezhi se v' shtazunah kupijo. Sa eno pol leta staro svine se vsame pol manj, ino sa eno prafe tretji del; to je, sa dvoje povletnih svinj toljko, kakor sa eno veliko; ino sa troje prafet (praszov) toljko, kakor sa eno veliko, alj pa sa dvoje povletnih svinj. En lot te solí je pa per eni glihi, kar s' malim verham v' eno zinafto alj rosheno shlizo gré.

Te obdvojne solí se v' kropu (vreli vodi) sa vsake starosti svinje posebej stajate; osolen krop se v' eno spet sa vsake forte svinj is mleka alj dobro podmetenih (samedenih) pominj prpravleno pitje vlije, ino svinjam piti da. Le to s' glauber soljó ino s' solitarjam osoleno pitje se naj svinjam

štir dni s jutraj ino svezher perpravi. Mnoga gospodinja je she na to visho med svojim svinjami rasshiranja te bolesni ino krepanja ovarvala.

6. Ker pa le ta kushna bolésen per svinjah nar huji sazhenja, kedar mras nehava ino toplo postaja (v' spomladi, vigredi), alj pa kedar toplota nehava, ino hujshi mras vstaja (v' jesen) pa tudi v' vrozhih mesenzah po leti, tako naj vsak skerben gospodar alj gospodinja kak funt (libro) te dvojne soli smiraj doma ima, ino v' teh bolj nevarnih zhasah svojim svinjam vsak teden enkrat, kakor je sgoraj rezheno, piti da. — Zhe se pa kdo nesrezhe poprój varyati nozhe, dokler de she pride, tako si s' tem sdravilam svinje naj varje, kakor hitro se v' enim kraji od svinške kuge saflisli; alj saj, kedar je tista she per njegovih svinjah.

Zhe bi ogenj na enim kraji gasil, kdo drugi pa na drugim kraji hišho pershigal, ga bošh teshko pogasil; ravno tako, zhe bo kdo svinje sdravil, pa urshahov, od katerih bolezen pride, ne bo pregnál, ne bojo sdravile nizz pomagale. Sa to naj vsaki regelze dobro prebere, ino na tenko dopolni, kdor svoje svinje pred pirezhim ognjam obvarvati hozhe.

Nach dem Vieharzneibuche des Herrn Nicol. Kohlweß; 12te Auflage, Berlin 1828. Seite 261 — 264; versucht und übersetzt von Herrn Georg Pleßniß, Kuraten zu St. Ulrich bei Windischgratz.

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIZNICA

COBISS

00000390012

NARODNA IN UNIVERZITETNA KNJIŽNICA

0 621 076

COBISS *